

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**



Економічний факультет

Кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІРЖОВІ ОПЕРАЦІЇ**

Каталог 3

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 5 від 5 грудня 2025 р.

м. Івано-Франківськ - 2025

| 1. Загальна інформація | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Назва дисципліни | Біржові операції |
| Викладач (-і) | Шеленко Діана Іванівна, проф., д.е.н., проф. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки |
| Контактний телефон викладача | +380990662326 |
| Е-mail викладача | diana.shelenko@cnu.edu.ua |
| Формат дисципліни | Очний, заочний |
| Обсяг дисципліни | 3 кредити ЄКТС, 90 год. |
| Посилання на сайт дистанційного навчання | https://d-learn.pnu.edu.ua/ |
| Консультації | Консультації проводяться відповідно до Графіку консультацій, розміщеному на сайті кафедри https://kptre.pnu.edu.ua/hrafik-provedennia-konsultatsij/ |
| 2. Анотація до навчальної дисципліни | |
| <p>Дисципліна “Біржові операції” спрямована на формування у студентів теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо укладання біржових угод на товарних ф'ючерсних, фондових та валютних біржах з метою отримання доходів та хеджування цінкових ризиків при здійсненні основної економічної діяльності, а також функціонування сучасних міжнародних ф'ючерсних бірж, методів котирування біржових цін на основні біржові товари та фінансові інструменти, опанування технологіями укладання біржових спекулятивних та хеджевих угод, системи маржової торгівлі, прийомами та методами фундаментального та технічного аналізу біржових цін та курсів.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні аспекти біржових операцій. 2. Практичні аспекти біржових операцій. | |
| 3. Мета, завдання та цілі навчальної дисципліни | |
| <p>Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Біржові операції» є надання студентам базових знань з питань теорії та практики фінансових відносин суб'єктів господарювання.</p> <p>Цілі навчальної дисципліни "Біржові операції":</p> <p><i>Пізнавальні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> здобуття теоретичних знань про функціонування біржових ринків, їх види та принципи організації. формування розуміння механізмів проведення біржових торгів і ролі бірж у сучасній економіці. ознайомлення з видами біржових угод, біржовими інструментами та основними регуляторними вимогами. вивчення історичних та сучасних тенденцій розвитку біржової діяльності в Україні та світі. <p><i>Практичні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> оволодіння навичками укладання біржових контрактів і проведення біржових операцій. застосування методів аналізу цінкових трендів на біржових ринках для прийняття рішень. розробка стратегій біржової торгівлі, зокрема у сфері товарних, фондових і валютних ринків. вироблення умінь використання інформаційних систем і електронних платформ для здійснення біржових операцій. Моделювання процесів біржових торгів і оцінка ефективності біржових угод. <p>Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни «Біржова діяльність» є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – засвоєння основних категорій біржової справи; | |

- опанування студентами суті біржової торгівлі;
- набуття уявлення про найбільш важливі для світової економіки ринки ф'ючерсних та опціонних контрактів,
- засвоєння принципів біржових операцій,
- оволодіння основними методами здійснення біржових операцій, котирування цін і біржового товару,

- вироблення навичок ведення торгів на різних біржах,
У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- теоретичні основи біржової торгівлі,
- ціноутворення,
- напрямки біржового аналізу;
- організаційні аспекти біржової торгівлі щодо біржового товару, учасників біржових торгів,
- організацію і регулювання біржової діяльності;
- суть біржового контракту і біржової угоди,
- види біржових угод.

вміти:

- організовувати біржову операцію,
- застосовувати навички біржових угод, організувати грошові розрахунки,
- надавати банківські, страхові, брокерські та інші фінансові послуги, включаючи організацію обслуговування клієнтів в процесі споживання фінансових послуг,
- здійснювати операції з цінними паперами.

Після вивчення початкової дисципліни студент повинен оволодіти такими **комунікаціями:**

здатність ефективно спілкуватися в професійному середовищі, обговорюючи питання, пов'язані з біржовими операціями, ціноутворенням та ризиками.

навички ведення переговорів і укладання біржових контрактів з використанням фахової термінології.

уміння презентувати аналітичну інформацію щодо біржових ринків, їх динаміки та перспектив розвитку.

здатність до конструктивної співпраці в командах під час виконання групових проєктів, пов'язаних з моделюванням біржових операцій.

Вивчаючи навчальну дисципліну, студент набуває **автономності та відповідальності**, що проявляється у такому:

здатність самостійно приймати обґрунтовані рішення в умовах змінного біржового середовища.

уміння організовувати власну діяльність для аналізу ринкової інформації та вибору оптимальних торгових стратегій.

відповідальність за оцінку фінансових ризиків та можливих наслідків біржових угод.

ініціативність у розробці інноваційних підходів до організації біржових операцій.

4. Компетентності та результати навчання

Компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Результати навчання

- демонструвати сучасні методи аналізу даних, оцінки ризиків і прогнозування у підприємницькій діяльності;
- використовувати та усвідомлювати роль аналітичного забезпечення в ухваленні управлінських рішень;

| | | | | | | | |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|-----------|-------------------|---------------------------|-----------|-------------------|
| – здатність вести конструктивну взаємодію в команді, координуючи діяльність для досягнення спільної мети. | | | | | | | |
| 6. Організація навчання | | | | | | | |
| Обсяг навчальної дисципліни 90 год | | | | | | | |
| Вид заняття | | Загальна кількість годин, денна ф.н. / заочна ф.н. | | | | | |
| Лекції | | 14/4 | | | | | |
| семінарські заняття | | 16/6 | | | | | |
| самостійна робота | | 60/80 | | | | | |
| Ознаки курсу | | | | | | | |
| Семестр | Спеціальність, освітня програма | Курс (рік навчання) | | | Обов'язковий / вибірковий | | |
| 8 | 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність | 4 | | | Вибірковий | | |
| Тематика курсу | | | | | | | |
| Тема | | кількість год. | | | | | |
| | | Денна форма | | | Заочна форма | | |
| | | лекції | практичні | самостійна робота | лекції | практичні | самостійна робота |
| 1. Теоретичні аспекти біржових операцій. | | | | | | | |
| Тема 1. Предмет та завдання вивчення дисципліни «Біржові операції». | | 2 | 2 | 8 | 2 | 10 | |
| Тема 2. Класифікація та види біржових операцій. | | 2 | | 8 | 2 | 10 | |
| Тема 3. Правове регулювання біржових операцій. | | 2 | 2 | 8 | | 10 | |
| 2. Практичні аспекти біржових операцій. | | | | | | | |
| Тема 4. Суб'єкти та об'єкти біржових операцій. | | 2 | 2 | 8 | | 10 | |
| Тема 5. Інформаційно-комунаційне забезпечення біржових операцій. | | 2 | 2 | 8 | 2 | 10 | |
| Тема 6. Біржовий аналіз. | | 2 | 2 | 8 | | 10 | |
| Тема 7. Біржові угоди і їх характеристика. | | 2 | 2 | 8 | 2 | 10 | |
| Тема 8. Біржові операції на товарних та фондових біржах | | 2 | 2 | 8 | 2 | 10 | |
| | | | | 10 | | 10 | |
| Усього годин | | 16 | 14 | 90 | 4 | 90 | |
| 7. Система оцінювання курсу | | | | | | | |

| <p>Загальна система оцінювання курсу</p> | <p>100 бальна – шляхом накопичення балів (100 балів протягом семестру - залік) Поточний контроль 0-80 балів; Самостійна робота 0-10 балів; Індивідуальне завдання 0-10 балів; Залік 50-100 балів. Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та ECTS за такою схемою</p> <table border="1" data-bbox="408 450 1455 909"> <thead> <tr> <th colspan="3">Шкала оцінювання для заліку</th> </tr> <tr> <th>університетська</th> <th>національна</th> <th>шкала ECTS (ЄКТС)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>90 – 100</td> <td rowspan="5">зараховано</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>80-89</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>70-79</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>60-69</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>50-59</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>26-49</td> <td rowspan="2">не зараховано</td> <td>FX</td> </tr> <tr> <td>1-25</td> <td>F</td> </tr> </tbody> </table> | Шкала оцінювання для заліку | | | університетська | національна | шкала ECTS (ЄКТС) | 90 – 100 | зараховано | A | 80-89 | B | 70-79 | C | 60-69 | D | 50-59 | E | 26-49 | не зараховано | FX | 1-25 | F |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|------------------------|--|-----------------|-------------|-------------------|----------|------------|----------|-------|----------|-------|----------|-------|----------|-------|----------|-------|---------------|-----------|------|----------|
| Шкала оцінювання для заліку | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| університетська | національна | шкала ECTS (ЄКТС) | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 90 – 100 | зараховано | A | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 80-89 | | B | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 70-79 | | C | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 60-69 | | D | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 50-59 | | E | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 26-49 | не зараховано | FX | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| 1-25 | | F | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| <p>Вимоги до письмової роботи</p> | <p>Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання індивідуального завдання – (ІЗ) на такі теми:</p> <ol style="list-style-type: none"> Аналіз особливостей функціонування товарних бірж у контексті міжнародної торгівлі. Розробка та обґрунтування торгової стратегії для біржових операцій на аграрному ринку. Дослідження динаміки цін на ф'ючерсному ринку: причини коливань і прогнозування. Оцінка ризиків та управління ними у процесі біржових операцій з енергоресурсами. Вплив регуляторної політики на ефективність діяльності біржових ринків в Україні. <p>Вибір теми проходить на другому практичному занятті за бажанням студента. Вибір теми проходить на другому практичному занятті за бажанням студента.</p> <p>Індивідуальні завдання (ІЗ) виконується у вигляді презентації до 8 слайдів з вказанням назви завдання, шифру групи та прізвища виконавця. Розподіл завдань здійснює викладач в межах групи або лекційного потоку (згідно порядкового номеру чи іншим способом (можна використати метод роботи в малих групах), координатор староста,</p> <p>Оформляють ІЗ у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін. (захист відбувається на останньому практичному занятті, презентація надсилається викладачу на електронну пошту).</p> <p>Максимальна оцінка за ІЗ становить 100 балів. Середній бал за індивідуальне завдання переводиться у 10 бальну шкалу.</p> | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| <p>Практичні заняття</p> | <p>На практичних заняттях проводиться усне опитування, розв'язуються практичні ситуації, кейси, приймається участь у дискусіях та здійснюється тестування по окремих темах.</p> <p style="text-align: center;">КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ</p> <table border="1" data-bbox="373 2029 1449 2063"> <tr> <td>Оцінка</td> <td>Умови отримання оцінки</td> </tr> </table> | Оцінка | Умови отримання оцінки | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |
| Оцінка | Умови отримання оцінки | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

| | | |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| | 90 – 100 | студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв'язок прикладів та задач, аналізує причинно наслідкові зв'язки; вільно володіє науковими термінами |
| | 80 – 70 | студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв'язках |
| | 60-50 | студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки |
| | 49-1 | студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами |
| Самостійна робота | Студент опрацьовує питання, що призначенні для самостійного вивчення і для контролю за самостійною роботою (КСР) проходить тестування в системі дистанційного навчання (25 тестових питань, дві спроби – кращий результат). Результат відображається у відсотках, максимум 100%, при виставленні в журнал множиться на коефіцієнт 0,1. Максимальна оцінка за тестування становить 10 балів. | |
| Умови допуску до підсумкового контролю | Студент повинен набрати не менше 50 балів у сумі за три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Поточний контроль (1-80 балів). ЗМ 2. Самостійна робота (1-10 балів). ЗМ 3. Індивідуальне завдання (1-10 балів). Якщо студент набрав менше 50 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана факультету за заявою, погодженою з кафедрою підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі. | |
| 7. Політика навчальної дисципліни | | |
| <p>Письмові роботи. Виконання індивідуального завдання “написати тези доповідей на конференцію” оформляють у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін.</p> <p>Академічна доброчесність. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення в університеті https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а нб округляється.</p> <p>Неформальна освіта. Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти в університеті.</p> <p>Використання штучного інтелекту (ШІ) дозволяється як допоміжного інструменту.</p> | | |

8. Рекомендована література

Основна література

1. Про державне регулювання ринку цінних паперів : Закон України редакція від 03 липня 2020 р. №448/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
3. Закон України “Про товарну біржу”. від 10 грудня 1991 року № 1956-ХІІ. Редакція від 27.09.2024. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>
4. Шеленко Д.І. Методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Біржова електронна торгівля» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» денної та заочної форми навчання. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2024. 37 с.

Наукові публікації

1. Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І., Семанюк І.М. Управління розвитком деривативних контрактів в інституційному механізмі біржової торгівлі як моделі організованого ринку товарів. *Приазовський економічний вісник*. 2024. № 3. С. 94-101. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2024-3-15>.
2. Шеленко Д.І., Шпикуляк О.Г., Горбатюк О.В. Функціонування деривативних фінансових інструментів у розвитку біржової торгівлі: теоретико-еволюційний аспект. *Підприємництво і торгівля*. 2024. Вип. 41. С. 118-125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-15>
3. Шеленко Д., Марина А. Фінансові інструменти як різновид біржових товарів. «Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення», *матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвячені 125-річчю НУБіП України*. Запоріжжя: ФО-П Однорог Т.В., 2023. С. 48-50.
4. Шеленко Д.І., Баланюк В.С., Шеленко В.І. Особливості електронної біржової торгівлі. *IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Актуальні проблеми сучасного бізнесу: фінансовий та управлінський аспекти"*, 22-23 березня 2022 р., Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2022. С. 207-219.
5. Шеленко Д. І., Смушак М. В. Особливості електронної біржової торгівлі. *Всеукраїнська конференція «Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва»: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 165-річчю заснування університету та 70-річчю створення економічного факультету / за заг. ред. Ю.Губені, О. Лисюк, Б. Шуvara, В. Крупи, Н. Маркович, Г. Батюк, Львів: Львівський національний університет природокористування, 2022. С. 249-251.*
6. Тимошенко Н. М. Стратегічні напрями розвитку фондового ринку України. *Економіка та суспільство*. Вип. 53. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-11>

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Бібліотека «Карпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <http://lib.pnu.edu.ua>
2. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого URL: <https://nlu.org.ua>.
5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, офіційний сайт URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-ekonomiky-ukraini>.
8. Українська біржа, офіційний сайт URL: <http://www.ux.ua>.

Міжнародні видання

1. Sharma, N., Manohar, S., Nair, A.J. et al. (2025). Market microstructure to enhance sustainable investment decision and asset growth through financial literacy. *J Innov Entrep* 14, 53 <https://doi.org/10.1186/s13731-025-00517-5> <https://link.springer.com/article/10.1186/s13731-025-00517-5#citeas>
2. Satish Swankar. (2021). A Review Paper on Stock Market Analysis. *International Journal of Innovative Research in Engineering & Management (IJIREM)*. Volume-8, Issue-6, <https://doi.org/10.55524/ijirem.2021.8.6.154> <https://ijirem.org/DOC/154-a-review-paper-on-stock-market-analysis.pdf>
3. Dr. Upasana. (2020). The Stock Market and the Role It Plays A review. *International Journal for Research Publication and Seminar*, 11(4), 187–195. Retrieved from <https://jrps.shodhsagar.com/index.php/j/article/view/1215>
<https://jrps.shodhsagar.com/index.php/j/article/view/1215>
4. Yang, D., Yang, Y., Luo, J. et al. (2025). Research on the impact of algorithmic trading on market volatility. *Sci Rep* 15, 30073 <https://doi.org/10.1038/s41598-025-15020-w>
<https://www.nature.com/articles/s41598-025-15020-w>
5. Shinde, T. (2020). The Complete Guide to Trading. Droid Tech LLP. <https://fliphtml5.com/bekug/fdix/The-Complete-Guide-to-Trading/>
6. Kumar J.P., Sharma N.M. (2025), "Analyzing the nexus of stock return dynamics, trading volume and volatility in the Indian Stock Exchange". *International Journal of Emerging Markets*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-01-2025-0011>



Шеленко Д.І.

Проф. д.е.н., проф. кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки